

Przewiduje się, że do 2050 roku liczba ludności na świecie wzrośnie do 9,7 miliarda. Jednocześnie możemy spodziewać się wzrostu dochodów w krajach rozwijających się i wschodzących, co spowoduje wzrost popytu na żywność oraz zmiany w strukturze tego popytu. Tymczasem należy pamiętać, że sektor rolny wytwarza nie tylko żywność, ale także pasze, materiał potrzebny do produkcji energii czy biowłókna. Z kolei zasoby potrzebne do produkcji rolnej (takie jak ziemia, gleba i woda) są zagrożone degradacją środowiska i zmianami klimatycznymi. W tym kontekście wydaje się oczywiste, że przyszłość należy do bardziej zrównoważonych systemów żywnościowych, w ramach których możliwa byłaby produkcja wysokiej jakości żywności bez pogarszania stanu środowiska naturalnego. Pozostaje jednak pytanie, jak można zdefiniować zrównoważony sposób gospodarowania? Uważamy, że można go mierzyć za pomocą tak zwanych wskaźników efektywności. Standardowa efektywność produkcji została określona jako stosunek wyniku ekonomicznego (tj. wartości produktów sprzedanych przez firmę, sektor lub gospodarkę) do wykorzystanych nakładów. Z kolei w koncepcji efektywności bierze się pod uwagę również środowiskowe efekty uboczne oraz pożądane dobra publiczne. Model, którym się posługujemy zakłada, że niepożądane rezultaty działalności rolniczej można oddzielić od dobrych. Innymi słowy, możliwe jest zredukowanie negatywnych efektów środowiskowych (takich jak emisja gazów cieplarnianych) bez uszczuplenia wartości produkcji rolnej. Możliwe jest również zwiększenie produkcji bez jednoczesnego zwiększania presji na środowisko. Takie podejście zbliża efektywność do koncepcji zrównoważonego rozwoju i jest też bardziej adekwatne, gdy uwzględnia się postęp technologiczny w rolnictwie. Kalkulacje efektywności są szczególnie ważne dla małych gospodarstw, ponieważ Komisja Europejska wciąż pokłada w nich duże nadzieje jako w dostawcach środowiskowych dóbr publicznych i żywności ekologicznej, jak również przypisuje im rolę strażników bezpieczeństwa żywnościowego w lokalnych społecznościach.

Pierwszym celem naszego projektu jest oszacowanie aktualnych poziomów efektywności dla małych gospodarstw rolnych w krajach Europy Środkowo-Wschodniej (Polska, Rumunia, Serbia i Mołdawia), w których uwzględniono zarówno pożądane, jak i niepożądane efekty zewnętrzne. Następnie zbadamy czynniki społeczno-demograficzne, polityczne i instytucjonalne, które mają wpływ na efektywność. Nasze podejście pozwala nam również na zidentyfikowanie tzw. "luzów", dzięki czemu możemy bezpośrednio oszacować możliwości redukcji zużycia środków produkcji w gospodarstwie oraz redukcji niepożądanych efektów zewnętrznych, oraz z drugiej strony, możliwości zwiększenia produkcji i pozytywnych efektów ubocznych. W drugim etapie projektu przeprowadzimy szczegółowe studia przypadków w gospodarstwach, które doświadczają "luzów", a na koniec przeprowadzimy eksperymenty wyboru dyskretnego na dużej próbie gospodarstw (ok. 150 gospodarstw w każdym kraju), aby lepiej zrozumieć gotowość (niechęć) rolników do wprowadzania przyjaznych dla środowiska praktyk rolniczych, które mogłyby pomóc im zredukować (lub wyeliminować) "luzy". Autorzy stawiają hipotezę, że ograniczenia percepcyjne i przekonania moralne odgrywają dominującą rolę w małych gospodarstwach i mogą utrudniać wprowadzanie zmian (w przeciwieństwie do zwolenników ekonomii kosztów transakcyjnych, którzy koncentrują się na ograniczonej racjonalności).

Nowatorski wkład tego projektu dotyczy w szczególności ekonomii behawioralnej i rolnej. Argumentujemy, że pojęcie ograniczonej racjonalności nie jest wystarczające do wyjaśnienia niechęci rolników do podejmowania praktyk ekologicznych. W związku z tym należy podkreślić rolę ograniczeń percepcyjnych. Niniejszy projekt powinien stanowić wkład do literatury dotyczącej wskaźników ekologicznych. Ponadto opracujemy miarę efektywności dla małych gospodarstw rolnych, która uwzględnia efekty zewnętrzne w odniesieniu do koncepcji rolnictwa zrównoważonego. Od strony teoretycznej, nasze badania stanowią próbę bezpośredniego włączenia teorii planowanego zachowania do eksperymentów wyboru dyskretnego.